

SAOPĆENJE PRIOPĆENJE FIRST RELEASE

B O S N I A I H E R C E G O V I N A
F E D E R A C I J A B O S N E I H E R C E G O V I N E
F E D E R A L N I Z A V O D Z A S T A T I S T I K U

B O S N I A A N D H E R Z E G O V I N A
F E D E R A T I O N O F B O S N I A A N D H E R Z E G O V I N A
I N S T I T U T E F O R S T A T I S T I C S O F F B & H

GODINA / YEAR I

SARAJEVO, 07.01.2016

BROJ / NUMBER: 26.3

INOVATIVNE AKTIVNOSTI PREDUZEĆA U PERIODU 2012. – 2014.

INNOVATION ACTIVITIES IN ENTERPRISES, 2012 – 2014

Federalni zavod za statistiku Bosne i Hercegovine po prvi put objavljuje podatke o inovativnim aktivnostima preduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine, u periodu 2012-2014.

Institute for statistics of FB&H for the first time publishes data on innovation activity of enterprises in Federation of Bosnia and Herzegovina, to the period 2012-2014.

Ovim istraživanjem dobijeni su podaci o inovativnim aktivnostima preduzeća, koji obuhvataju inovacije proizvoda (fizičkog proizvoda ili usluge), kao i inovacije procesa i inovacije u organizaciji i marketingu.

The survey provides data on innovation activities of enterprises including innovation of products (goods or services), as process innovation, innovation in enterprise organization, and marketing innovation.

38,8 % preduzeća je provelo bar jednu od navedenih inovativnih aktivnosti u periodu izvještavanja 2012-2014. U istom periodu izvještavanja, 61,2 % preduzeća nije provodilo inovativne aktivnosti.

38,8 % of enterprises introduced at least one of the above innovation activities in the reporting period 2012-2014. In the same reporting period, 61,2 % of enterprises have not implemented innovative activities.

Strukturu inovativnih preduzeća čine preduzeća sa samo tehnološkim inovacijama, samo sa netehnološkim inovacijama i preduzeća koja su uvela i tehnološke i netehnološke inovacije istovremeno.

The structure of innovation enterprises includes enterprises with technological innovation only, enterprises with non-technological innovation only, and enterprises with both technological and non-technological innovations at the same time.

U ukupnom broju preduzeća, 1,8 % je uvelo samo tehnološke inovacije, 21,3 % je uvelo samo netehnološke inovacije, dok je 15,5 % preduzeća uvelo i tehnološke i netehnološke inovacije istovremeno.

Out of the total number enterprises, 1,8 % introduced technological innovation only, 21,3 % introduced non-technological innovation only, while 15,5 % introduced both technological and non-technological innovation.

Od ukupnog broja preduzeća, 26,1 % su tehnološki inovativna (to su preduzeća koja su uvela samo tehnološke inovacije i tehnološke i netehnološke inovacije istovremeno), dok su 30,7 % netehnološki inovativna (to su preduzeća koja su uvela samo netehnološke inovacije i tehnološke i netehnološke inovacije istovremeno).

Out of the total number of enterprises, 26,1 % were enterprises with technological innovation (enterprises which have introduced technological innovation only, and both technological and non-technological innovation), and 30,7 % were enterprises with non-technological innovation (enterprises which have introduced non-technological innovation only, and both technological and non-technological innovation).

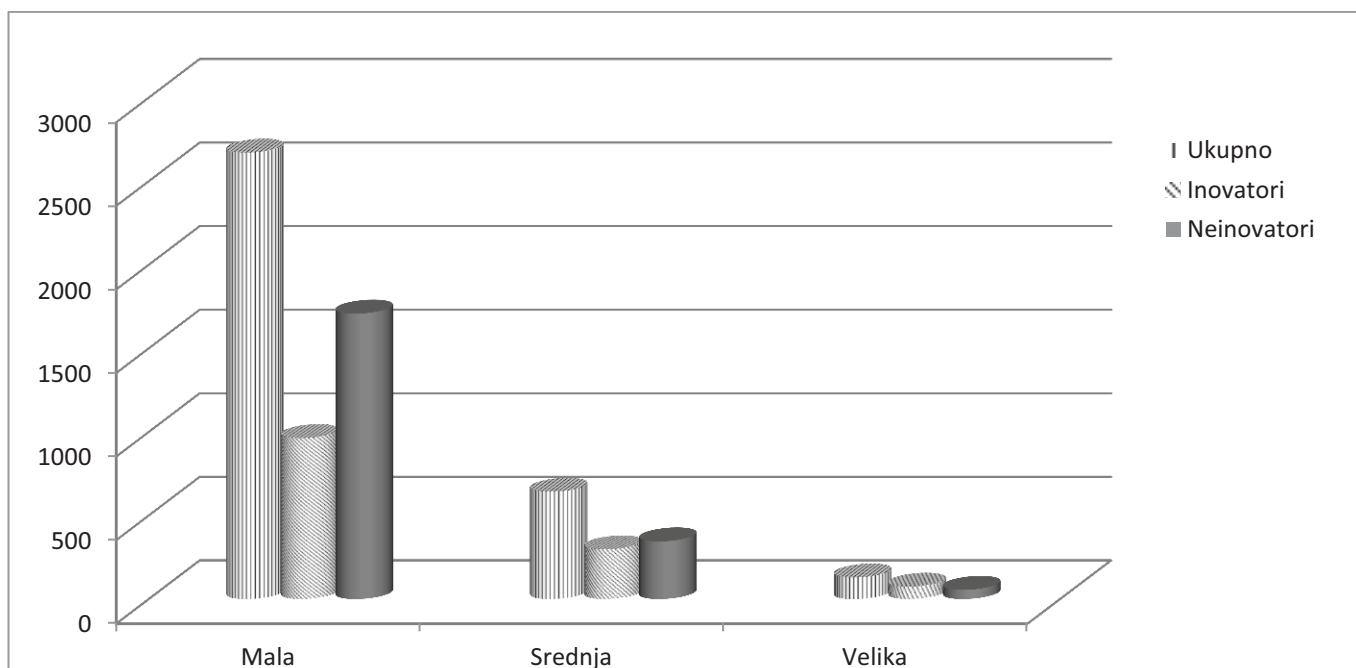
Preduzeća koja su u periodu 2012-2014. godine bila inovativno aktivna najviše su nabavljala mašine, opremu, softvere i zgrade (44,8), a najmanje vršila nabavku postojećih znanja i usluga od drugih preduzeća (25,3 %).

Enterprises which were innovation-active in the period 2012-2014 were mostly engaged in the acquirement of machinery, equipment, software and buildings (44,8 %), while the lowest number of them acquired at acquisition of the existing knowledge from other enterprises or organisations (25,3 %).

1. PREDUZEĆA PREMA INOVATIVNOSTI I VELIČINI ZA PERIOD 2012-2014
ENTERPRISES BY INNOVATION ACTIVITY AND SIZE, 2012-2014

	Ukupno <i>Total</i>	Inovatori <i>Innovators</i>	Neinovativna preduzeća <i>Non -innovative enterprises</i>	Udio inovatora, % <i>Share of innovators, %</i>	
Ukupno	3442	1335	2107	38,8	<i>Total</i>
Mala	2671	963	1708	36,1	<i>Small</i>
Srednja	642	297	345	46,3	<i>Medium-size</i>
Velika	129	74	55	57,1	<i>Large</i>

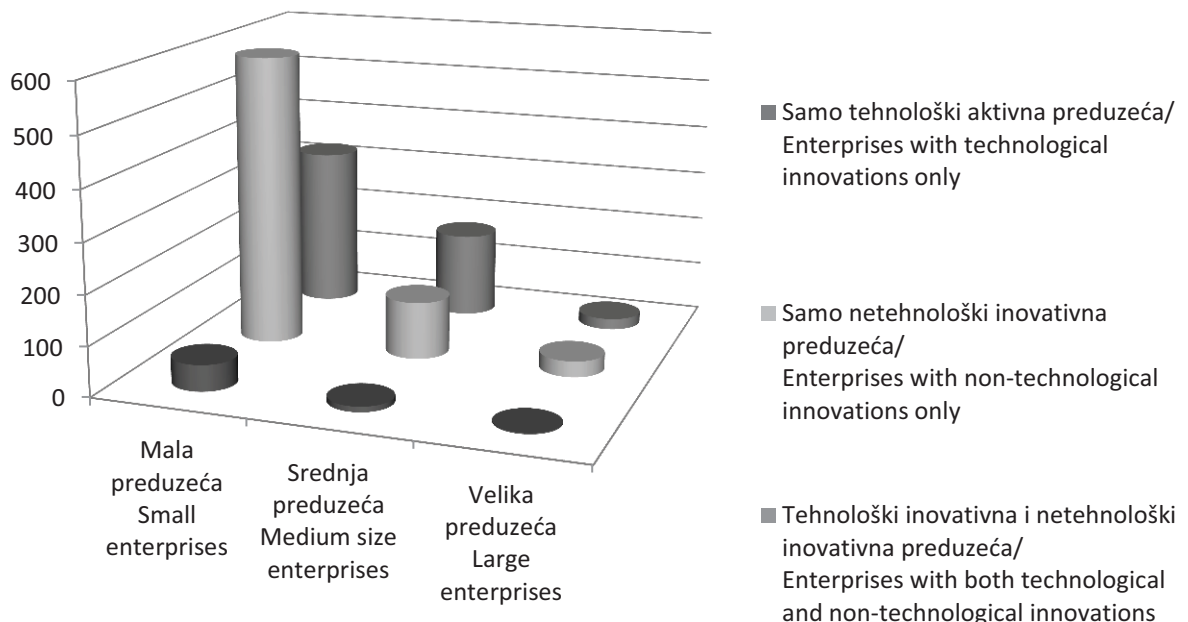
Graf 1. Preduzeća prema inovativnosti i veličini za period 2012-2014
Graph 1. Enterprises by innovation activity and size, 2012-2014

2. PREDUZEĆA PREMA VRSTI INOVATIVNIH AKTIVNOSTI I VELIČINI PREDUZEĆA, 2012 - 2014
ENTERPRISES BY TYPE OF INNOVATION ACTIVITY AND BY SIZE OF ENTERPRISES, 2012 - 2014

Veličina preduzeća Enterprises by size	Ukupno Total	Inovativno aktivna preduzeća Innovative active enterprises								Veličina preduzeća Enterprises by size
		Ukupno Total		Samo tehnološki inovativna preduzeća Enterprises with technological innovations only		Samo netehnološki inovativna preduzeća Enterprises with non-technological innovations only		Tehnološki inovativna i netehnološki inovativna preduzeća Enterprises with both technological and non-technological innovations		
		Broj Number	%	Broj Number	%	Broj Number	%	Broj Number	%	
UKUPNO	3442	1335	38,8	65	1,8	734	21,3	535	15,5	TOTAL
Mala	2671	963	36,1	53	2	586	21,9	325	12,2	Small
Srednja	642	297	46,3	11	1,7	116	18,1	171	26,6	Medium
Velika	129	74	57,4	2	1,6	32	24,8	22	17,1	Large

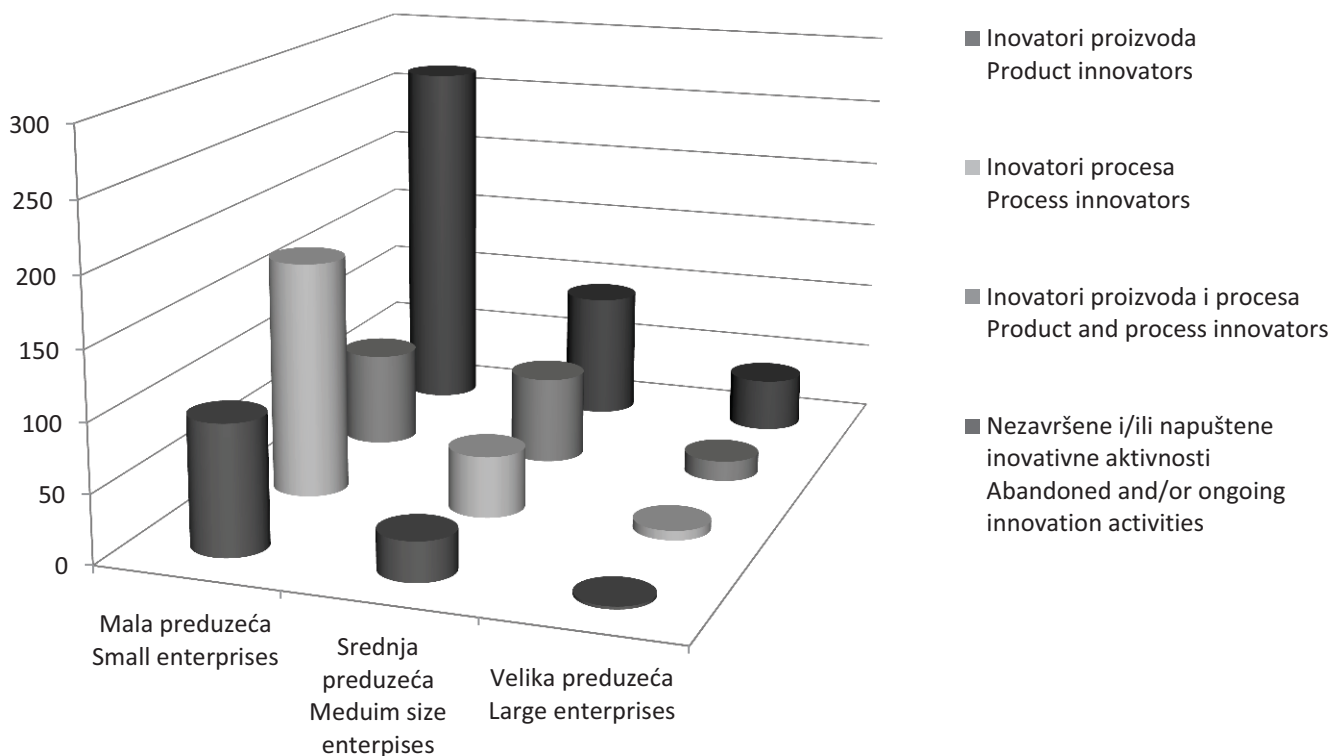
Graf 2. Preduzeća prema vrsti inovativnih aktivnosti i veličini preduzeća, 2012-2014
Enterprises by type of innovation activities and size, 2012-2014

3. TEHNOLOŠKI INOVATIVNA PREDUZEĆA PREMA VRSTI INOVACIJE I VELIČINI PREDUZEĆA, 2012-2014
ENTERPRISES WITH TECHNOLOGICAL INNOVATIONS, BY TYPE OF INNOVATION AND SIZE, 2012-2014

	Preduzeća sa tehnološkim inovacijama <i>Enterprises with technological innovations</i>										
	Ukupno <i>Total</i>		Inovacije proizvoda <i>Product innovation</i>		Inovacije procesa <i>Process innovation</i>		Inovacije proizvoda i procesa <i>Product and process innovation</i>		Nezavršene i/ili napuštene inovativne aktivnosti <i>Abandoned and/or ongoing innovation activity</i>		
	Broj preduzeća <i>Number of enterprise</i>	%	Broj preduzeća <i>Number of enterprise</i>	%	Broj preduzeća <i>Number of enterprise</i>	%	Broj preduzeća <i>Number of enterprise</i>	%	Broj preduzeća <i>Number of enterprise</i>	%	
UKUPNO	898	26,1	126	1,75	225	6,5	149	4,3	398	11,6	TOTAL
Mala	604	22,6	95	3,6	173	6,5	69	2,6	266	10	<i>Small</i>
Srednja	231	35,4	29	4,5	45	7	64	10	93	14,5	<i>Medium-size</i>
Velika	63	48,8	2	1,6	7	5,4	15	11,6	39	30,2	<i>Large</i>

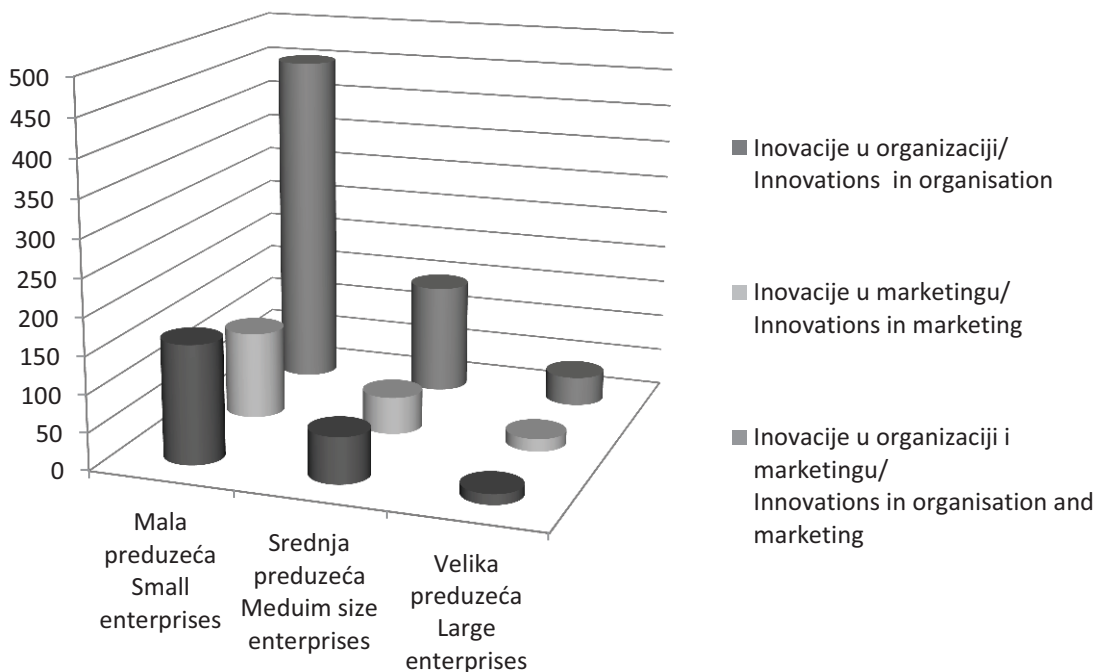
Graf 3. Tehnološki inovativna preduzeća prema vrsti inovacije i veličini preduzeća, 2012-2014
Enterprises with technological innovations by type of innovation and size, 2012-2014

4. NETEHOLOŠKI INOVATIVNO AKTIVNA PREDUZEĆA PREMA VRSTI INOVACIJE I VELIČINI PREDUZEĆA, 2010-2012
ENTERPRISES WITH NON-TECHNOLOGICAL INNOVATION BY TYPE OF INNOVATION AND SIZE, 2010-2012

Veličina preduzeća	Preduzeća sa netehnološkim inovacijama <i>Enterprises with non-technological innovations</i>								Enterprise size
	Ukupno <i>Total</i>		Inovacije u organizaciji <i>Organizational innovation</i>		Inovacije u marketingu <i>Marketing innovation</i>		Inovacije u organizaciji i marketingu <i>Organizational and marketing innovation</i>		
	Broj <i>Number</i>	%	Broj <i>Number</i>	%	Broj <i>Number</i>	%	Broj <i>Number</i>	%	
UKUPNO	1057	30,7	236	6,9	183	5,3	638	18,4	<i>TOTAL</i>
Mala	728	27,6	159	5,9	117	4,4	452	16,9	<i>Small</i>
Srednja	259	40,3	62	9,7	50	7,8	147	22,9	<i>Medium-size</i>
Velika	70	54,2	14	10,9	17	13,2	39	30,2	<i>Large</i>

Graf 4. Netehnološki inovativno aktivna preduzeća prema vrsti inovacije i veličini preduzeća, 2012-2014
Enterprises with non-technological innovation by type of innovation and size, 2012-2014

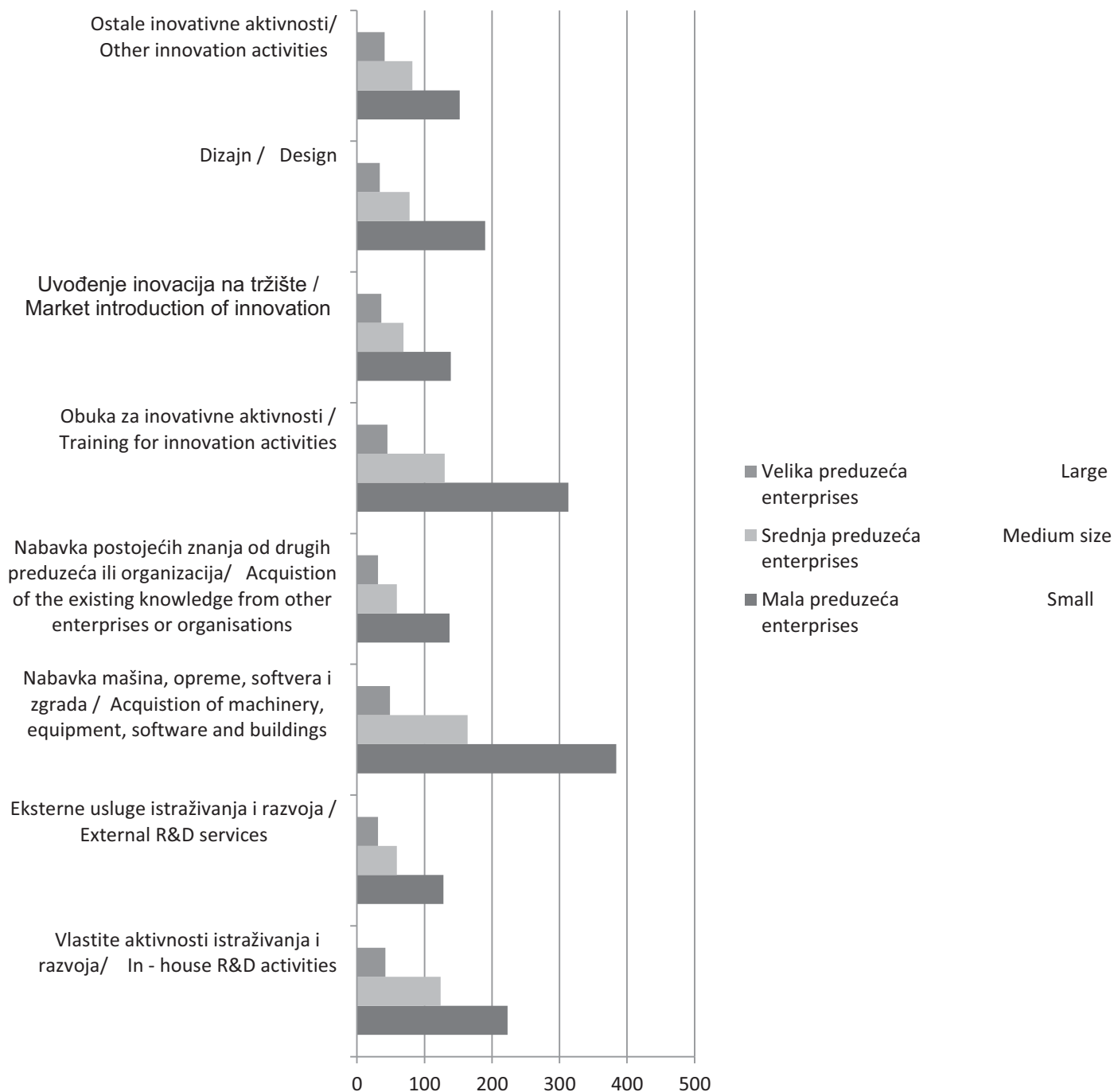

5. PREDUZEĆA PREMA VRSTI INOVATIVNIH AKTIVNOSTI PROVEDENIH U PERIODU 2012-2014
ENTERPRISES BY TYPE OF INNOVATION ACTIVITIES REALISED IN THE PERIOD 2012-2014

Inovativne aktivnosti	UKUPNO TOTAL	Mala Small	Srednja Medium - size	Velika Large	Innovation activities
Vlastite aktivnosti istraživanja i razvoja	390	223	124	42	In- house research and development activities
Eksterne usluge istraživanja i razvoja	219	128	59	31	External R&D services
Nabavka mašina, opreme, softvera i zgrada	598	384	164	49	Acquisition of machinery, equipment, software and buildings
Nabavka postojećih znanja od drugih preduzeća ili organizacija	227	137	59	31	Acquisition of the existing knowledge from other enterprises or organizations
Obuka za inovativne aktivnosti	487	313	130	45	Training for innovation activities
Uvođenje inovacija na tržište	243	139	69	36	Market introduction of innovation
Dizajn	302	190	78	34	Design
Ostale inovativne aktivnosti	275	152	82	41	Other innovation activities

Graf 5. Preduzeća prema vrsti inovativnih aktivnosti provedenih u periodu 2012-2014

Enterprises by type of innovation activities realized in period 2012-2014

6. PARTNER KOJEG SU PREDUZEĆA OZNAČILA NAJKORISNIJIM U SURADNJI NA INOVATIVNIM AKTVINOSTIMA, 2012 - 2014

PARTNER MARKED BY ENTERPRISES AS THE MOST USEFUL IN INNOVATION COOPERATION, 2012 - 2014

Partneri	Ukupno Total	Mala Small	Srednja Medium	Velika Large	<i>Partners</i>
Druga preduzeća unutar grupe kojoj preduzeće pripada	27	8	12	7	<i>Other enterprises from the enterprise group</i>
Dobavljači opreme, materijala i komponenata ili softvera	129	76	41	12	<i>Suppliers of equipment, materials, and components of software</i>
Klijenti ili kupci iz privatnog sektora	56	44	7	4	<i>Clients or customers from the private sector</i>
Klijenti ili kupci iz javnog sektora	1	-	-	1	<i>Clients or customers from the public sector</i>
Konkurenti ili druga preduzeća iz sektora kome preduzeće pripada	2	-	2	-	<i>Competitors or other enterprises from the enterprise sector</i>
Konsultanti i agencije za poslovna istraživanja	4	1	2	1	<i>Consultants and agencies for business research</i>
Univerziteti ili druge visokoškolske ustanove	13	10	3	-	<i>Universities or other higher education institutions</i>
Državni, javni ili privatni istraživački instituti	5	-	5	-	<i>Government, public or private research institutes</i>

7. PREDUZEĆA PREMA VRSTI INOVATIVNE AKTIVNOSTI U ORGANIZACIJI, 2012 - 2014

ENTERPRISES BY TYPE OF INNOVATION ACTIVITY IN ORGANISATION, 2012 - 2014

broj preduzeća/number of enterprises

Aktivnosti	UKUPNO TOTAL	Mala Small	Srednja Medium	Velika Large	Activity
Nova poslovna praksa za organizovanje procedura	609	395	167	47	New business practices for organisation of procedures
Novi načini organizovanja odgovornosti u radu i donošenju odluka	761	543	173	45	New methods of organising work responsibilities and decision making
Nove ili znatne promjene u odnosima preduzeća sa drugim preduzećima ili institucijama	287	173	96	18	New or significant changes in external relations of the enterprise with other enterprises or institutions

8. PREDUZEĆA PREMA VRSTI INOVATIVNE AKTIVNOSTI U MARKETINGU, 2012 - 2014

ENTERPRISES BY TYPE OF INNOVATION ACTIVITY IN MARKETING, 2012 - 2014

broj preduzeća/number of enterprises

Aktivnosti	UKUPNO TOTAL	Mala Small	Srednja Medium	Velika Large	Activity
Značajne estetske promjene dizajna ili pakovanja proizvoda ili usluga	258	132	94	31	Significant esthetic changes in design or packaging of a good or service
Novi mediji i tehnike promocije proizvoda	435	278	122	36	New media or techniques for product promotion
Novi načini plasiranja proizvoda na tržište ili novi kanali prodaje	468	331	102	35	New methods of product market placement or new sale channels
Novi načini formiranja cijene proizvoda ili usluga	448	321	91	36	New methods of goods or services pricing

9. PREPREKE KOJE SU NE-INOVATIVNA PREDUZEĆA OZNAČILA VEOMA ZNAČAJNIM U SPROVOĐENJU INOVATIVNIH AKTIVNOSTI 2012-2014
BARRIERS MARKED BY NON-INNOVATIVE ENTERPRISES AS HIGHLY IMPORTANT IN THE IMPLEMENTATION OF INNOVATION ACTIVITIES 2012-2014

broj preduzeća / number of enterprises

Prepreke	UKUPNO TOTAL	Mala Small	Srednja Medium	Velika Large	Barriers
Nepostojanje motivacije za inovacijama	617	513	84	20	<i>The lack of motivation for innovation</i>
Prepreke za inovacijama su prevelike	909	720	166	23	<i>Obstacles for innovatins are too big</i>
Nedostatak potražnje za inovacijama na vašem tržištu	1387	1115	238	34	<i>The lack of demand for innovation in your market</i>
Nema potrebe za inovacijama zbog prethodnih investicija	1360	1092	234	34	<i>No need to innovate due to previous investments</i>
Nema potrebe za inovacijama zbog male konkurencije na tržištu	1384	1118	232	34	<i>No need to innovate because of the low competition in the market</i>
Nedostatak dobrih ideja za inovacijama	1398	1128	236	34	<i>The lack of good ideas for innovation</i>
Nedostatak finansijskih sredstava za inovacijama	1044	843	181	20	<i>The lack of internl finance for innovation</i>
Nedostatak finansijskih sredstava iz izvora van vašeg preduzeća	1031	835	175	20	<i>The lack of funds from sources outside the enterprise</i>
Nedostatak kvalifikovanog kadra	1012	816	175	20	<i>The lack of qualified staff</i>
Teškoće u dobijanju vladinih grantova ili olakšica za inovacije	1014	816	177	20	<i>Difficulties in obtaining goverment grants or incentives for innovation</i>
Nedostatak saradnje partnera	1010	816	173	20	<i>The lack of collaboraton partners</i>
Nedovoljna potražnja na tržištu za idejama za inovacijama	1012	816	175	20	<i>The lack of market demand for ideas for innovations</i>
Prevelika konkurencija na vašem tržištu	1012	816	175	20	<i>Excessive competition in your market</i>

10. PREDUZEĆA KOJA SU UVELA INOVACIJE SA EKOLOŠKIM KORISTIMA, 2012-2014

ENTERPRISES THAT HAVE INTRODUCED INNOVATIONS WITH ENVIRONMENTAL BENEFITS 2012 - 2014

	UKUPNO TOTAL	Mala Small	Srednja Medium	Velika Large	
Smanjenje korištenja materijala ili voda po jedinici proizvoda	212	103	78	32	<i>Reduce the use of materials and water per unit of product</i>
Smanjenja potrošnja energije ili CO2 " otisak"	276	149	93	35	<i>Reduce energy consumption or CO2</i>
Smanjenje tla, buke, vode ili zagađenje zraka	302	162	113	27	<i>Reducing soil, noise, water and air pollution</i>
Zamijena materijala s manje štetnih ili opasnih supstituta	153	91	42	20	<i>Substitute materials with less polluting or hazardous substitutes</i>
Zamijena fosilnih goriva s obnovljivim izvorima energije	83	47	26	10	<i>Replacing fossil fuels with renewable energy sources</i>
Reciklaža otpada, vode, ili materijala za sopstvenu upotrebu ili prodaju	229	119	79	31	<i>Recycling of waste, water and materials by our own use or sale</i>

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Istraživanje o inovativnim aktivnostima preduzeća je dvogodišnje istraživanje koje se provodi u skladu sa metodološkim preporukama OECD-a i Eurostat-a.

Ciljnu populaciju ovog istraživanja čine preduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine koja pripadaju područjima B, C, D, E, F, G, H, J, K i M Rev.2 klasifikacije djelatnosti i koja imaju 10 i više zaposlenih radnika, saglasno metodološkom uputstvu i regulativi Evropske unije o primjeni Odluke broj 1608/2003 Evropskog parlamenta i Vijeća o proizvodnji i razvoju statističkih podataka u oblasti inovativnih aktivnosti, broj 995/2012.

Okvir za izbor uzorka je kreiran je na osnovu podataka Statističkog poslovnog registra Federalnog zavoda za statistiku. Uzorak je dizajniran kao slučajni stratifikovani sa veličinom određenom u skladu sa minimalnom preciznošću ocjena ključnih parametara istraživanja propisanom metodološkim uputstvom koji prati regulativu 995/2012.

Veličina uzorka su bila 1576 preduzeća. Stratifikacija je izvršena po oblasti djelatnosti (dvije cifre NACE Rev.2) i klasi zaposlenosti (10-49, 50-249 i 250 i vise zaposlenih radnika).

Stopa odgovora preduzeća koja su ispunila upitnik je bila 42,8 %.

Definicije

Inovacija je primjena novog ili značajno poboljšanog proizvoda ili usluge, procesa, ili marketinške metode ili nove organizacione metode u poslovanju, organizaciji rada ili odnosima preduzeća sa okruženjem.

Inovativne aktivnosti obuhvataju inovacije proizvoda, inovacije procesa, inovacije u organizaciji preduzeća i inovacije u marketingu.

Inovativna preduzeća jesu oni poslovni subjekti koji su u svom poslovanju u periodu 2012.-2014. uveli inovaciju proizvoda, inovaciju procesa, organizacijsku ili marketinšku inovaciju.

Inovacija proizvoda jest uvođenje na tržište novog ili značajno poboljšanog fizičkog proizvoda ili usluge u smislu njihovih karakteristika kao što su mogućnosti korištenja proizvoda ili usluge ili njihova prilagođenost korisniku.

NOTES ON METHODOLOGY

Survey on innovation activity of enterprises is a biennial survey carried out accordance with the OECD and Eurostat methodological recommendations.

Target population in this survey are enterprises in Federation of Bosnia and Herzegovina which belong to the sections B, C, D, E, F, G, H, J, K and M of the classification of economic activities NACE Rev.2, with 10 or more employees, in accordance with methodological guidelines and Commission Regulation (EC) No. 995/2012 implementing the Decision No 1608/2003 of the European Parliament and Council on the production and development of statistical data on innovation activities, No. 995/2012.

The framework used for sample selection was created on the basis of data from the Statistical Business Register by Institute for Statistics of FB&H. The sample was designed as a random stratified sample with the size determined in accordance with the minimal accuracy of ratings of key parameters of the survey, established by the methodological guidelines which follow the Regulation 995/2012.

Size of the sample was 1576 enterprises. Stratification was performed by section activities (two digits of the NACE Rev.2) and class of employment (10-49, 50-249 and 250 and more employees.

Response rate of enterprises which completed the questionnaire was 42,8

Definitions

*An **innovation** is the implementation of a new or significantly improved product or service, or process, a new marketing method, or a new method in business practices, workplace or external relations.*

***Innovation activities** include innovation of products, innovation of processes, innovation in enterprise organization, and innovation in marketing.*

***Innovative enterprises** are business entities that in the period from 2012 to 2014 introduced a product, process, organizational or marketing innovation.*

***A product innovation** is the introduction of a good or service that is new or significantly improved with respect to its characteristics, such as intended use or user friendliness.*

Inovacija procesa je primjena novog ili znatno poboljšanoga proizvodnog postupka, načina distribucije proizvoda ili potporne aktivnosti vezane za proizvode ili usluge. Ovo uključuje značajne promjene u tehnici, opremi i/ili softveru. Organizacione i menadžerske promjene ne smatraju se inovacijom procesa.

***Process innovation** is the implementation of a new or significantly improved production process, distribution method or support activity for goods or services. This includes significant changes in techniques, equipment or software. Organizational and managerial changes are not considered to be process innovations.*

Organizaciona inovacija preduzeća je nova organizaciona metoda u poslovnoj praksi preduzeća (uključujući upravljanje znanjem), organizaciji radnog mjesta ili odnosima sa drugim subjektima kojom se preduzeće nije koristilo. Organizaciona inovacija mora biti rezultat strateške odluke uprave preduzeća.

***Organizational innovation** is a new organizational method in the enterprises business practices (including knowledge management), workplace organization or relations with other entities that has not been used before in the enterprise. Organizational innovation must be the result of strategic decisions taken by enterprise management.*

Marketinška inovacija jeste primjena novog marketinškog koncepta ili strategije koja se značajno razlikuje od postojećih marketinških postupaka u preduzeću i koja prije nije korištena. Zahtjeva značajne promjene u dizajnu ili pakovanju proizvoda, plasiranju proizvoda na tržište, promociji proizvoda ili određivanju cijene.

***A marketing innovation** is the implementation of a new marketing concept or strategy that represents a significant departure from the existing marketing activities in the enterprises and that has not been used before. It requires significant changes in product design and packaging, positioning the product on a market, product promotion and pricing. .*

Inovatori proizvoda i procesa jesu preduzeća koja su u razdoblju 2012.-2014. uvela inovaciju proizvoda i/ili procesa ili su imala nedovršene i/ili napuštene inovacijske aktivnosti za inovacije proizvoda ili procesa.

***Product and process innovators** are enterprises that in the period from 2012 to 2014 introduced a product and/or process innovation or were included in ongoing or abandoned innovation activities.*

Inovativno preduzeće sa **tehnološkim inovacijama/aktivnostima** su preduzeća koja su u posmatranom periodu uvela inovaciju proizvoda i/ili procesa ili su započela inovativnu aktivnost ili su je prekinula.

***Innovation active enterprises with technological innovation/activities** are enterprises which during the period of observation introduced product innovation and/or process innovation and/or begun or abandoned innovation activity.*

Inovativna preduzeća sa **netehnološkim inovacijama** su preduzeća koja su, u posmatranom periodu, uvela inovaciju u organizaciji i/ili inovaciju marketinga.

***Innovation active enterprises with non-technological innovation** are enterprises which during the period of observation introduced organizational and/or marketing innovation.*

Preduzeće može biti ili samo sa tehnološkim inovacijama/aktivnostima ili samo sa netehnološkim inovacijama/aktivnostima (u posmatranom periodu preduzeća je uvelo samo jednu vrstu inovacija) ili može biti i tehnološki i netehnološki inovativno, dakle preduzeće je u posmatranom periodu uvelo obje vrste inovacija istovremeno.

An enterprise may be with technological innovation/activity only or with non-technological innovation/activity only (engaged exclusively in one or other type of innovation in the observation period), or it may be both technological and non- technological innovation-active enterprise (engaged in both types of innovation in the observation period).

Preduzeća sa nezavršenim i/ili napuštenim inovativnim aktivnostima su preduzeća koja su u posmatranom periodu provodila inovativne aktivnosti, ali ih nisu završila ili su ih napustila.

***Enterprises with ongoing and/or abandoned innovation activities** are enterprises that have carried out innovation activities during the observation period, but these activities have not been finished or were abandoned.*

Neinovativna preduzeća su preduzeća koja u posmatranom periodu nisu uvela nijednu inovaciju i nisu provodila inovativne aktivnosti.

***Non-innovative enterprises** are enterprises that have not introduced any innovation and have not carried out innovation activities whatsoever during the observation period.*